

Učiteljica-žena se je žrtvovala za zdravje svoje mladine in posredno za zdravje in bodočnost naroda. Saj je učiteljica-mati tako skromna! Dala je draginjsko doklado, žrtvuje se dan za dnem v šoli in v družini, za svoje poklicno delo pa ne najde nikjer razumevanja in upoštevanja. Dovolj dolgo je trpela, končno je vrsta tudi na njej, da prejme, kar ji po delu pripada.

Ker so se državni dohodki od časov, ko so bile poročenim učiteljicam odvzete draginjske doklade, podvojili in izkazujejo namesto običajnih primanjkljajev 620 milijonov prebitka, je končno čas, da dobi tudi učiteljica žena nazaj to, kar ji itak pripada po delu in njeni nalogi v družini — enaka plača, t. j. vrnitev draginjskih doklad.

Predavanja in predavatelji

Zadnja štev. »Učit. tov.« je prinesla poziv naše sekcije JUU predavateljem, naj stavijo svoja predavanja na razpolago našim učim, društvom. Sekcija je razposlala take pozive tudi na vse šole. V pojasnilu tega poziva sledeče vrste:

Teden za tednom čitamo v našem listu objave učiteljskih zborovanj ali poročila o njih, vsa pa vsebujejo vsaj po eno pedagoško ali strokovno predavanje, ki ga bo ali je imel eden naših tovarišev(-ic) ali pa kak drug učiteljski član ali članica strokovnjak. Po 10 do 15 predavanj se izvrši vsak teden — koliko dela, koliko študija je skritega v njih! Tovariši(-ce), zaposleni s šolskim ter izvenšolskim delom pa še posebno vneto za sodobno pedagogiko in šolstvo, se ne plašijo novega truda, da pomagajo s svojimi predavanji mlajšim in neizkušenim do večjih uspehov v šoli. Predavanje se izvrši na zborovanju — potem pa gre zopet v predal, navadno za večno. Razumljivo! Pred istim forumom se ne ponovi več, ostala društva pa ne zvedo zanj, razen, če čitajo slučajno poročila o dotičnem zborovanju. Tako ostane zakopano marsikaj dobrega in potrebnega in nekdo drugi se je morda zopet trudil, da bi se pripravil za enako predavanje. To pa je škoda, ker bi svoje delo mogel posvetiti čemu drugemu, prav tako potrebnemu.

Treba se je torej tudi v tem organizirati. Učiteljsko potrebuje pri svojem šolskem in izvenšolskem delu vedno novih pobud. Potrebno in željno je še večje izobrazbe — zato tudi tako velik obisk raznih pedagoških in drugih tečajev, zato tudi vedne zahteve po reformi učiteljske izobrazbe, zato tudi — vsaj pri večini — vroča želja po višjih prejemkih, s katerimi bi se moglo nabaviti novih preprotnih knjig, novih revij. Zato pa je tudi potrebno, da svoje sile štedimo s tem, da zberemo in objavimo predavanja in predavatelje, ki jih naredimo dostopne vsakemu dru-

Zakaj je v naši državi toliko nepismenih

Po številu pismenih je na zadnjem mestu vrbaska banovina, a na prvem dravska banovina.

Službeni podatki o nepismenosti v naši državi izvirajo od zadnjega ljudskega štetja, ki se je vršilo v vseh krajih naše države dne 31. marca 1931. Od tedaj je minilo že 8 let in so se razmere v marsičem spremenile na bolje, vendar ne toliko, da bi mogli reči, da podatki iz leta 1931, niti od daleč ne odgovarjajo današnjemu stanju. Ako bi rekli, da se je odstotek pismenosti v teh 8 letih povečal za 10 %, nismo rekli premalo.

V tretji knjigi »Definitivni rezultati ljudskega štetja«, ki jo je nedavno izdala državna tiskarna, se navajajo sledeči razlogi velike nepismenosti:

Skrajno nesocialno bi pa bilo misliti na odpust poročenim učiteljic in uradnic. V naši banovini je 1050 poročenih učiteljic, ki vzdržujejo ali pomagajo vzdrževati 1050 družin. Pomisliti moramo kakšen udarec bi bil to nele za 1050 učiteljk-žen, temveč za 2, 3, 4, 5krat toliko družinskih članov, ki so navezani na dohodke matere. Nastane pa tudi vprašanje kako bi mogli nadomestiti 1050 učiteljic.

Zato naj se žena pusti v njenem poslanstvu pri vzgoji mladine! Prizna naj se ji njeno delo in da za njeno delo enako plačilo. Saj ti izdatki niso jalovi. Iz njih raste naša mladina, naša zdrava in poštena mladina, ki je up in ponos naše bodočnosti! Zadovoljna družina je temelj narodnega občestva in temelj družine je — mati učiteljica. a-

štvu. Marsikatero društvo si želi kakih prav posebnih predavanj, pa nima v svojih vrstah strokovnjaka — predavatelja. Kako prav bi v takem primeru prišel seznam kakih par sto predavanj iz najrazličnejših strok pedagoškega dela. Kratak pregled je tu. Odbori naših društev bi si prihranili mnogo tuhtanja, zborovalci pa mnogo nejevolje nad neprimernim predavanjem ali nerodnim predavateljem (takih se namreč najde tudi med »strokovnjaki« iz neučiteljskih vrst). In končno — ali ne bi tak seznam delal tudi čast našemu stanu, pričal, da imamo mnogo sposobnosti ter izkušnje, izpovedoval, da smo doma tako v praksi kot v teoriji?! Zakaj bi klicali druge, ko pa nas je samih dovolj! Dovolj naš je, da si sami ustanovimo ono visoko šolo, po kateri vse češče kličemo. Ne podcenjimo lastnih moči in jih ne skrivajmo sramežljivo. Sicer pa si tudi ljudstvo želi in je potrebno večje pedagoške izobrazbe, saj so roditeljski vzgojni večeri in tedni vse češči. In vsi so dobro obiskani! Prirejanje roditeljskih vzgojnih tečajev — še posebno po deželi ter v industrijskih okrajih, pa je v prvi vrsti naloga šol in učiteljskega tistega učiteljskega, ki po otrocih, katere vzgaja, čuti včasih prav močno, kaj manjka staršem in kje znanje roditeljev ni na potrebni višini. Prireditjem takih tečajev bi tudi dobro služil tak seznam predavanj in predavateljev.

Dajmo, lotimo se dela, saj ga ne bo veliko! Vsakdo, ki je kdaj uspešno predaval na učiteljskem zborovanju in ki je voljan svoje predavanje ponoviti ter s tem postati učitelj v najširšem pomenu besede, naj javi svoja predavanja naši sekciji JUU, ki bo sestavila preprotni seznam ter ga na ta ali oni način objavila in naredila dostopnega vsem, ki ga potrebujejo. Tudi po objavi prvega seznama se bo zbirka nadaljevala, kajti novi predavatelji se vedno pojavljajo. Tako bomo pregledali naše znanje in naše zmožnosti in zamašili občutno vrzel v naši organizaciji.

—o—

Nezadostno število osnovnih šol in zaradi tega tudi njihova velika oddaljenost, še posebej v hribovitih, redko naseljenih krajih, kakor tudi patriarhalno gledanje starejših generacij na potrebe šolanja, še posebej deklic, verski obzir in drugi vzroki, — ki vsi ustvarjajo med ljudstvom mnenje, da deklicam pismenost ni tako potrebna kot dečkom, so dovedli do tega, da je žensko prebivalstvo v prosvetnem pogledu daleč zaostalo za moškimi.

Od celotnega prebivalstva ženskega spola nad 10 let je bilo pri ljudskem štetju od 31. marca 1931. pismenih komaj 43,6 %, računajoč pri tem tudi polpismene, medtem ko je iznašal % pismenih moških 67,7 %. Ako primerjamo te odstotke, ugotovimo, da je na 100 pismenih moških odpadlo vsega 64 pis-

šanju svojega gmotnega položaja. Ta potreba je privedla do združevanja in snovanja učiteljskih društev.

Prvo slovensko učiteljsko društvo je bilo ustanovljeno na Koroškem za velikovsko dekanijo že leta 1866. Štelo je le 14 članov. To društvo ni imelo nobenih zvez s slovenskim učiteljskim po ostalih avstrijskih kronovinah in zato ni vplivalo na snovanje novih slovenskih učiteljskih društev.

Leta 1868. sta se ustanovili slovenski učiteljski društvi v Dravberci in v Ptujju za mesto in okolico, leta 1869. »Učiteljsko društvo za Kranjsko« v Ljubljani, leta 1870. učiteljsko društvo v Celju. V kratkem času so nastala potem slovenska učiteljska društva tudi po drugim okrajih. Učiteljskima društvima v Dravberci in Ptujju je po letu 1868. sledila cela vrsta novih slovenskih učiteljskih društev. Leta 1868. smatramo zato po pravici za rojstno leto slovenske učiteljske organizacije, ki je obhajala tako v letu 1938. svojo sedemdesetletnico.

Vsa našeta in pozneje ustanovljena slovenska učiteljska društva so delovala vsako zase in hodila vsako svojo pot. Njihovo delo zato ni rodilo večjih uspehov niti za šolo niti za učiteljski stan. Zato se je kmalu pojavila težnja po ustanovitvi skupne slovenske učiteljske organizacije, v kateri bi bili združeni vsi slovenski ljudskošolski učitelji na Kranjskem, Koroškem, Štajerskem in Primorskem. Prvo vidno pobudo za to je dalo ljubljansko »Učiteljsko društvo za Kranjsko«, ki je sklicalo dne 24. septembra 1872. v Ljubljani prvo splošno zborovanje slovenskih učiteljev. Na tem zborovanju je izpremenilo svoja pravila in se prekrstilo v »Slovensko učiteljsko društvo s sedežem v Ljubljani«. Svoje namere pa to društvo ni doseglo. Pač pa se je to pozneje posrečilo slovenskim učiteljem na Štajerskem.

menih oseb ženskega spola. Ta razlika med višino pismenosti prebivalstva ženskega in moškega spola se javlja, čeprav nekoliko zmanjšana zaradi povečanja števila šol po vojni in zaradi pravičnega razumevanja prosvetljenosti — celo pri najmlajših generacijah.

Po pismenosti prebivalstva v 1931. letu zavzema prvo mesto dravska banovina z 94,4 % pismenih nad 10 let starih oseb, računajoč tu tudi one, ki samo čitajo. Za dravsko banovino pride področje mesta Beograda z 79,1 %, nato savska banovina z 72,3 %, dunavska z 71,1 %, primorska z 42,6 %, moravska z 38 %, dravska z 37,9 %, zetska s 34 %, vardarska z 29,1 % in vrbaska z 27,4 %.

Ako primerjamo razliko v višini stopnje pismenosti prebivalstva po spolu, ugotovimo, da je ta razlika največja v moravski banovini, kjer pride na 61,2 % pismenega prebivalstva moškega spola vsega 16,3 % pismenih žena, nato dravska banovina s 56,8 % proti 19 %, zetska z 51,2 % proti 17,1 %, vardarska banovina s 44,3 % proti 14,5 %, vrbaska banovina s 40,1 % proti 14,2 %, primorska s 35,9 % proti 30,2 %, dunavska z 82,5 % proti 60,5 %, savska banovina z 80,4 % proti 64,9 %, nato dravska banovina s 94,7 % proti 94,2 %.

Zanimiva statistika

Število državnih in banovinskih uslužbencev v Jugoslaviji.

To interesantno statistiko so priobčili nekateri časopisi po proračunu za 1938./39. leto. Po teh podatkih znaša število vseh državnih uslužbencev 199.067 oseb. Od tega je:

ministrov in banov 28;
uradnikov 70.506;
uradniških pripravnikov 12.067;
zvaničnikov 36.964;
kontraktualnih in honorarnih uslužbencev in dnevnjarjev 21.274;
nerazvrščenih 2665;
oficirjev in uradnikov vojaškega reda 11.920;
podoficirjev, vojnih glasbenikov in orožnikov 32.723.

Poleg teh je po državnih uradih po banovinah še 50.163 državnih uslužbencev, ki so razporejeni sledeče: 6595 v dravski; 10.089 v savski, 2288 v vrbaski, 3133 v primorski, 4387 v drinski, 3648 v zetski, 7980 v dunav-

Ko pregledujemo podatke po letih onih, ki so pismeni, vidimo, da je pismenost pri prebivalstvu mlajših generacij bolj razvita, kakor tudi to, da je v vseh generacijah in banovinah % pismenih moških večji od % pismenega ženskega prebivalstva. Izjemo tvorijo samo dravska banovina, ki v skupini od 11. do 25. leta starosti izkazuje večji % pismenih žena, to je 97,5 % moških in 89,4 % žensk, kar pa je brez dvoma posledica priseljavanja moških z nižjim % pismenosti iz ostalih banovin in to sezonskih delavcev in vojakov, ki služijo svoj kadroški rok v dravski banovini. Isto se opaža tudi na področju uprave mesta Beograda, kjer se pismenost žena med 11. in 24. letom znatno približuje pismenosti moškega prebivalstva.

Interesantno je poleg tega primerjati število ljudskega štetja od 31. januarja 1921. z onimi od 31. marca 1931. Medtem ko je leta 1921. čitalo in pisalo 48,5 % vsega prebivalstva, je 1931. čitalo in pisalo že 54,8 %. Odstotek onih, ki so samo čitali, se je znižal od 1. 1921. do 1931. od 1 % na 0,6 %.

V letu 1921. je bilo nepismenih 50,5 %, a 1931. leta 44,6 %, torej za 6 % manj.

Nadejamo se, da bo pri prihodnjem ljudskem štetju 1941. % nepismenih zmanjšal za nadaljnjih 10 %.

ski, 4452 v moravski, 5120 v vardarski in 2471 na področju uprave mesta Beograda.

Državnih upokojencev je bilo 1. julija 1938. vsega 59.906 oseb.

Invalidov je bilo 1. julija 1938. vsega 71.737.

Samoupravnih uslužbencev po banovinah je: 3237 v dravski, 4929 v savski, 1255 v vrbaski, 1572 v primorski, 2190 v drinski, 1913 v zetski, 2388 v moravski, 2453 v vardarski in 3550 v dunavski banovini.

Banovinskih upokojencev je bilo 1. julija 1938. vsega 968 oseb.

Ako računamo da ima naša država 15 milijonov prebivalcev, tedaj pride 1 državni uslužbenec na 60 oseb, 1 samoupravni na 750, 1 upokojenec na 260, a 1 invalid na 200 oseb. Ako seštejemo vse uslužbence, upokojence in invalide, tedaj pride približno na vsakih 40 oseb eden.

—t Ze za din 50,— dobite v Knjigarni Učiteljske tiskarne Knaurov Svetovni atlas z najnovejšo politično razdelitvijo. Za isto vsoto se Vam nudi Knaurov Leksikon.

—t Prirodopisci! Gotovo Vas bo zanimala knjiga: Živali prazgodovinske dobe in njihovo življenje. V nemščini pisana knjiga vsebuje vse, kar se je do najnovejšega časa moglo odkriti na tem področju.

—t Pri Knjigarni Učiteljske tiskarne lahko naročite najnovejšo slovensko knjigo Razvoj slovenskega narodnega vprašanja. Cena v platno vezani knjigi je 96 din. — Prezanimiva knjiga, ki obravnava v izčrpnih oblikah ves naš problem.

—t KNJIGARNA UČITELJSKE TISKARNE dovoljuje cenjenemu učiteljskemu obročno odplačevanje za vse knjige, ki jih pri njej naroče.

—t Naročajte Zirovnikove Narodne pesmi. Dokler je še kaj zaloge, jih dobite po 1 din za zvezek. Zbirka sestoji iz 4 zvezkov.

—t Oglejte si zbirko učil v Knjigarni Učiteljske tiskarne, ko dospete v Ljubljano! Zberite primerno in naročite, da se Vam odpošlje.

—t 15% popust dobe zadržnik Učiteljske tiskarne pri nakupu blaga za lastno uporabo. Izkazati se morajo z zadržnimi knjižicami.

Izjava

»Slovenski delavec« ponovno napada tovarišico Angelo Vodetovo radi knjige »Spol in usoda«. Poznamo avtorico in njeno knjigo in zato naglašamo, da je blato, ki ga meče proti njej člankar v »Slovenskem delavcu«, ne more zadeti. Nikomur ne osporavamo pravice do drugačnega gledanja, smatramo pa, da je treba tudi vsako kritiko pisati tako, da se v njej odraža kultura človeka, ki je član kulturnega občestva. V današnjih časih ni več mogoče z zmerjanjem in splošnimi obdolžitvami dokazati, da so trditve v kateri koli knjigi nepravilne in zmotne, ampak je

za to treba stvarnih dokazov in utemeljitve. Vsega tega ni v kritiki, priobčeni v »Slov. delavcu«, zaradi česar jo kot nestvarno in surovo obojamo. To se čutimo dolžne storiti tem bolj, ker zadeva ta kritika učiteljico, vzgojiteljico mladine in bi ji brez čuta odgovornosti lahko jemala pri starših in otrocih ugled in avtoriteto.

Odsek učitelj pri sekciji JUU v Ljubljani.

Kristina Lukič, Završar Franciška, t. č. predsednica, t. č. tajnica.

Zgodovinski pregled razvoja učiteljske organizacije v Sloveniji

Ob 70 letnici našega stanovskega združenja

Učiteljski stan je kot stan vzgojiteljev in prosvetiteljev širokih ljudskih slojev najvažnejši stan za vsak narod in vsako državo. Z ozirom na naloge svojega dela ima med vsemi ostalimi stanovni prav poseben značaj — vzvišen in časten, istočasno pa nad vse delikaten. Kakor učiteljski stan med ostalimi stanovni, tako zavzema tudi učiteljska organizacija med ostalimi stanovskimi organizacijami prav posebno mesto. Delo in položaj njenih članov, poklicnih vzgojiteljev in učiteljev, sta ji sama od sebe narekovala in določila smoter: izpopolnjevanje in razširjati splošno in strokovno izobrazbo učiteljskega, delati za izboljšanje njegovega gmotnega in pravnega položaja ter tako ustvariti pogoje za uspešno delo za napredek našega ljudskega šolstva, ljudske prosvete in ljudskega gospodarstva. Zaradi tega smotra, ki mu služi od svoje ustanovitve do danes in zaradi drugih kulturnih nalog, ki si jih je nadela v teku svojega obstoja, je postala slovenska učiteljska organizacija važen činitelj v našem javnem, predvsem v kulturnem življenju. Da se je slovensko ljudsko šolstvo in z njim obča ljudska prosvetljenost dvignila na današnjo visoko stopnjo, gre velika zasluga slovenski učiteljski organizaciji.

Učiteljsko je že pred uveljavitvijo avstrijskega državnega šolskega zakona (1869) čutilo živo potrebo po izpopolnjevanju svoje splošne in strokovne izobrazbe in po izbolj-

Med štajerskimi nemškimi učitelji se je bolj in bolj širil nemški nacionalni pokret, ki je prišel do izraza tudi v »Lehrerbund«, v katerem so bila včlanjena tudi slovenska učiteljska društva na Štajerskem. Zato so jela slovenska učiteljska društva izstopati iz »Bunda«. Prvo je izstopilo ptujsko učiteljsko društvo leta 1885. kmalu pa so sledila še ljubtomersko, mariborsko in celjsko. Tedaj je med slovenskim učiteljskim oživila misel po osnovanju skupne slovenske učiteljske organizacije, ki naj bi se ustanovila kot zveza obstoječih slovenskih učiteljskih društev. — Glavni propagatorji te misli so bili: Franc Kocbek, podučitelj v Zalcu, Anton Brezovnik, učitelj v Vojniku in predsednik Celjskega učiteljskega društva, ter Armin Gradšnik, podučitelj v Hrastniku. Pripravljalna dela za ustanovitev zveze je prevzelo Celjsko učiteljsko društvo. Zvezi so določili zlasti sledečo nalogo: potegovati se za šolske in učiteljske interese, ustanoviti podporno društvo za slovenske učitelje, postaviti »Slovenski učiteljski dom« za obolele in okrevanja potrebne učitelje, izdajati pedagoške knjige, skrbeti za dobro slovensko mladinsko knjigo in osnovati svoje društveno glasilo.

Avstrijske oblasti so videle v snujoči se slovenski učiteljski organizaciji, ki bi se raztezala na vse slovenske pokrajine, nevarno panslavistično ustanovo in so zato njeno ustanovitev na vse mogoče načine ovirale. Zato se je moglo vršiti ustanovno zborovanje šele leta 1889. Vršilo se je v Ljubljani, kjer je bila 22. in 23. aprila ustanovljena »Zaveza slovenskih učiteljskih društev«. Za »Zavezino« glasilo je bil proglašen »Popotnik«.

Ob ustanovitvi je štela Zaveza 18 učiteljskih društev, in sicer: na Kranjskem 4, na Primorskem 4, na Štajerskem 10. V teh društvih je bilo včlanjenih 789 učiteljev. Že 10 let pozneje pa je imela 32 društev s 1748 člani.

V Zavezi so delovali sledeči odseki: Slomskov odsek, ki je imel nalogo izdajati Slomskove pedagoške spise;

vrtnarski odsek je imel nalogo pospeševati med učiteljskim zanimanje za vrtnarstvo;

odsek za učila je skrbel za izbor dobrih učil;

odsek za ocenjevanje mladinskih knjig je ocenjeval izišle mladinske knjige in sam skrbel za dobro mladinsko literaturo;

obrambni odsek je imel nalogo skrbeti za pravne, materialne in moralne koristi učiteljskega;

osrednji odsek je skrbel za delo na stanovskem socialnem polju.

»Zaveza« je začela kaj kmalu delovati na to, da bi pritegnila v svoje okrilje tudi dalmatinsko učiteljsko. Zato je v letu 1899. izpremenila svoja pravila in se preimenovala v »Zavezo avstrijskih jugoslovanskih učiteljskih društev«. Izpremenjena pravila so bila potrjena leta 1900.

Prva leta je združevala »Zaveza« učitelje ne glede na svetovni nazor in politično prepričanje. Pod vplivom dela političnih strank pa so se zanesla trenja tudi v učiteljske vrste. Že v letu 1899. je prišlo do razkroja. Učitelji katoliškega naziranja so začeli izdajati svoj list »Slovenski učitelj«, ki je prvič izšel 22. decembra 1899. Dne 10. septembra 1900. pa so o priliki slovenskega katoliškega shoda v Ljubljani ustanovili svojo lastno učiteljsko organizacijo »Slomskovo zvezo«, ki je takoj začela snovati svoje okrajne podružnice. — Slomskova zveza je združevala v svojih vrstah poklicne vzgojitelje katoliških načel, t. j. učitelje, učiteljice, katehete, profesorje vseh vrst šol in prijatelje šole. Vsi drugi učitelji so ostali v »Zavezini«.

Zaveza se z dosedanjim svojim delokrogom še ni zadovoljevala. Stremila je za tem,